

Podmínky kandidatury státních zaměstnanců ve volbách do krajských a obecních zastupitelstev

Zákon č. 234/2014 Sb., o státní službě, ve znění pozdějších předpisů, obecně nevylučuje, aby státní zaměstnanec (tzv. „řadový“ i představený), který je ve služebním poměru ke služebnímu úřadu, kandidoval ve volbách do všech zastupitelských sborů, tedy také do zastupitelstev obcí a krajů, a to i jako člen politické strany nebo politického hnutí. Samotná jeho kandidatura ve volbách se na jeho služebním poměru nijak neprojeví.

V případě, že státní zaměstnanec ve volbách **získá funkci, která je podle zákona č. 234/2014 Sb. neslučitelná s výkonem státní služby** (tedy mimo jiné **též jako uvolněný člen zastupitelstva obce nebo kraje**), bude to znamenat pozastavení výkonu státní služby tohoto státního zaměstnance, a tedy i **zařazení státního zaměstnance mimo výkon státní služby** pro pozastavení státní služby podle § 65 zákona č. 234/2014 Sb., a to do doby skončení výkonu jeho funkce. Po dobu zařazení tohoto státního zaměstnance mimo výkon státní služby státnímu zaměstnanci **nepřísluší plat**.

Vzhledem ke skutečnosti, že **zákon o státní službě a zákony o volbách do zastupitelstev územních samosprávných celků upravují problematiku slučitelnosti funkcí nejednotně**, je nutné vycházet ze skutečnosti, že zákonodárce hodlal v případě slučitelnosti funkce člena zastupitelstva územního samosprávného celku a funkce ve služebním úřadu zachovat účinky právní úpravy všech výše uvedených zákonů. Níže tedy uvádíme **konkrétní případy neslučitelnosti výkonu státní služby** ve služebním poměru s funkcemi členů zastupitelstev obcí a krajů, tak jak vyplývá z naznačeného výkladu.

1. Slučitelnost funkce představeného s funkcí člena zastupitelstva kraje

Je nutné **rozlišit** výkon funkce **uvolněného** člena zastupitelstva kraje a **neuvolněného** člena zastupitelstva kraje. Zároveň se situace liší v závislosti na tom, zda funkce člena zastupitelstva kraje vznikla **před vznikem nebo až po vzniku služebního poměru představeného**.

a) Uvolněný člen zastupitelstva kraje:

Funkce **uvolněného člena zastupitelstva kraje**, vznikla-li **před vznikem služebního poměru** představeného, je **překážkou vzniku tohoto služebního poměru**¹.

¹ Toto pravidlo se vztahuje na osoby, které by měly být přijaty do služebního poměru nově, nikoliv na dosavadní zaměstnance ve správních úřadech vykonávající správní činnosti, jimž vznikl služební poměr podle zvláštních - přechodných ustanovení zákona. **Dosavadní vedoucí zaměstnanci ve správních úřadech vykonávající činnosti obdobné činnostem podle § 5 zákona o státní službě**, kteří ke dni 1. července 2015 nekonali práci z důvodu překážky v práci na straně zaměstnance podle § 200 ve spojení s § 201 zákoníku práce (**výkon veřejné funkce**), se tímto dnem stali státními zaměstnanci ve služebním poměru na dobu neurčitou a představenými. Současně se na ně vztahovala zvláštní právní úprava v § 188 odst. 5 zákona o státní službě, podle které, byl-li představený osobou podle § 33 odst. 1 nebo 2 zákona o státní službě [tj. i uvolněným členem

Vznikla-li funkce **uvolněného člena zastupitelstva kraje až po vzniku služebního poměru** představeného, je důvodem pro **pozastavení výkonu státní služby**, **služební poměr však zůstává zachován**. Funkci uvolněného člena zastupitelstva kraje tak může představený vykonávat, pouze vznikla-li až po vzniku jeho služebního poměru a za podmínky zařazení mimo výkon státní služby.

b) Neuvolněný člen zastupitelstva kraje:

Funkce **neuvolněného člena zastupitelstva kraje**, vznikla-li **před vznikem služebního poměru** představeného, **není překážkou vzniku tohoto služebního poměru, je však neslučitelná s výkonem státní služby na služebním místě představeného** (vzhledem ke zvláštní úpravě obsažené v zákoně o volbách do zastupitelstev krajů).

Vznikla-li funkce **neuvolněného člena zastupitelstva kraje až po vzniku služebního poměru** představeného, je tato funkce **neslučitelná s výkonem státní služby na služebním místě představeného**.

Funkci neuvolněného člena zastupitelstva kraje tak může představený vykonávat pouze za podmínky, že nebude vykonávat státní službu. Představený, kterému vznikl mandát člena zastupitelstva kraje, musí do 3 dnů od ustavujícího zasedání zastupitelstva kraje učinit právní úkon směřující k odstoupení z funkce, která je důvodem neslučitelnosti (§ 48 odst. 5 zákona o volbách do zastupitelstev krajů). Jedním z možných řešení je tedy podání žádosti o odvolání ze služebního místa představeného, o které musí být rozhodnuto do 60 dnů od podání této žádosti. Alternativním řešením by mohlo být podání žádosti o povolení čerpání služebního volna po dobu výkonu funkce člena zastupitelstva kraje (podání žádosti o poskytnutí služebního volna je možné pokládat za právní úkon směřující k odstoupení z funkce podle výše uvedeného § 48 zákona o volbách do zastupitelstev krajů, neboť po dobu služebního volna státní zaměstnanec nevykonává službu, tedy ani funkci představeného). Pokud představený – člen zastupitelstva kraje nepředloží do 3 měsíců po ustavujícím zasedání příslušnému zastupitelstvu kraje doklad o tom, že důvod neslučitelnosti funkcí pominul (za tento doklad lze považovat rozhodnutí o odvolání ze služebního místa představeného či rozhodnutí o povolení čerpání neplaceného služebního volna), mandát mu zaniká. Nicméně i přes uvedený výklad je zde patrné, že stávající právní úprava je roztříštěná a je vhodné uvažovat o jejím sjednocení.

zastupitelstva územního samosprávného celku podle § 33 odst. 1 písm. v) zákona o státní službě], měl učinit neprodleně právní jednání směřující k odstranění překážky podle § 33 odst. 1 nebo 2 zákona o státní službě a neučinil-li tak, postupovalo se podle § 33 odst. 4 zákona o státní službě, podle kterého, pokud nastaly překážky uvedené v § 33 odst. 1 zákona o státní službě [tj. i výkon funkce uvolněného člena zastupitelstva územního samosprávného celku podle § 33 odst. 1 písm. v) zákona o státní službě], mělo to za následek **pozastavení výkonu služby**, nikoliv skončení služebního poměru (tento postup je podrobně popsán v metodickém pokynu náměstka ministra vnitra pro státní službu č. 1/2015, kterým se stanoví podrobnosti ke vzniku služebního poměru dosavadních zaměstnanců ve služebních úřadech, dostupný na <https://www.mvcr.cz/sluzba/clanek/metodicky-pokyn-c-1-2015.aspx>). Je specifikem přechodných ustanovení, že mohou obsahovat úpravu dočasného odlišného režimu od řádných ustanovení.

2. Slučitelnost funkce představeného s funkcí člena zastupitelstva obce (platí i pro člena zastupitelstva hlavního města Prahy)

Opět je nutné **rozlišit** výkon funkce **uvolněného** člena zastupitelstva obce a **neuvolněného** člena zastupitelstva obce. Zároveň se situace liší v závislosti na tom, zda funkce člena zastupitelstva obce vznikla **před vznikem nebo až po vzniku služebního poměru představeného**.

a) Uvolněný člen zastupitelstva obce:

Funkce **uvolněného člena zastupitelstva obce**, vznikla-li **před vznikem služebního poměru** představeného, je **překážkou vzniku tohoto služebního poměru¹**.

Vznikla-li funkce **uvolněného člena zastupitelstva obce až po vzniku služebního poměru** představeného, je **důvodem pro pozastavení výkonu státní služby, služební poměr však zůstává zachován**. Funkci uvolněného člena zastupitelstva obce tak může představený vykonávat, pouze vznikla-li až po vzniku služebního poměru státního zaměstnance a za podmínky zařazení mimo výkon státní služby.

b) Neuvolněný člen zastupitelstva obce:

Funkce **neuvolněného člena zastupitelstva obce je slučitelná s výkonem funkce představeného**. To neplatí (vzhledem k výjimce stanovené v zákoně o volbách do zastupitelstev obcí), jde-li o výkon státní služby představeného zařazeného ve finančním úřadu, vykonává-li tento zaměstnanec přímo státní správu vztahující se k územní působnosti příslušné obce; v takovém případě nesmí tento státní zaměstnanec vykonávat státní službu a lze u něj postupovat obdobně jako u neuvolněného člena zastupitelstva kraje [vizte poslední odstavec bodu 1. b) a analogické použití § 55 odst. 6 zákona o volbách do zastupitelstev obcí].

Vznikla-li funkce neuvolněného člena zastupitelstva obce před vznikem služebního poměru představeného, není překážkou vzniku tohoto služebního poměru.

3. Slučitelnost výkonu státní služby "řadového" státního zaměstnance s funkcí člena zastupitelstva kraje a člena zastupitelstva obce (platí i pro člena zastupitelstva hlavního města Prahy)

Funkce **neuvolněného člena zastupitelstva kraje je slučitelná s výkonem státní služby na služebním místě "řadového" státního zaměstnance**. Vznikla-li funkce neuvolněného člena zastupitelstva kraje před vznikem služebního poměru „řadového“ státního zaměstnance, není překážkou vzniku tohoto služebního poměru.

Funkce **neuvolněného člena zastupitelstva obce je slučitelná s výkonem státní služby na služebním místě "řadového" státního zaměstnance**. To neplatí (vzhledem k výjimce stanovené v zákoně o volbách do zastupitelstev obcí), jde-li o výkon státní služby státního zaměstnance zařazeného ve finančním úřadu, vykonává-li tento zaměstnanec přímo státní správu vztahující se k územní působnosti příslušné obce; v takovém případě nesmí tento státní zaměstnanec

vykonávat státní službu a je možné postupovat analogicky v souladu s § 55 odst. 6 zákona o volbách do zastupitelstva obcí.

Vznikla-li funkce neuvolněného člena zastupitelstva obce před vznikem služebního poměru státního zaměstnance, není překážkou vzniku tohoto služebního poměru.

Funkce uvolněného člena zastupitelstva obce nebo kraje, vznikla-li před vznikem služebního poměru státního zaměstnance, je překážkou vzniku tohoto služebního poměru². Vznikla-li funkce uvolněného člena zastupitelstva obce nebo kraje až po vzniku služebního poměru státního zaměstnance, je důvodem pro pozastavení výkonu státní služby, služební poměr však zůstává zachován.

4. Další aspekty související s kandidaturou

Otázkou, kterou je třeba vzít v potaz, je otázka **nároků kandidátů ve volbách do zastupitelstev územních samosprávných celků**. Podle § 56 zákona o volbách do zastupitelstev krajů má kandidát **právo, aby ode dne následujícího po registraci kandidátní listiny** krajským úřadem do dne předcházejícího volbám do zastupitelstva kraje mu ten, k němuž je v pracovním nebo obdobném poměru, **poskytl pracovní volno (služební volno) bez náhrady mzdy**. Obdobné ustanovení je obsaženo v § 63 zákona o volbách do zastupitelstev obcí.

Jedním ze základních principů státní služby je nestrannost výkonu státní služby – tento princip je obzvláště důležitý u zaměstnanců jmenovaných na služební místa představených, a to vzhledem k jejich specifickému postavení a roli ve služebních úřadech (zejména se to týká vyšších představených). **Zásada nestrannosti je základní zásadou, ze které vychází neméně důležitý princip depolitizace státní správy, resp. jasné stanovení hranice mezi profesionální státní správou a politicky obsazovanými posty**. Představení jsou již nyní zákonem o státní službě omezeni, nemohou například po dobu trvání služebního poměru vykonávat žádnou funkci v politické straně nebo v politickém hnutí, může jim být také uložen zákaz konkurenčního zaměstnání po skončení služebního poměru.

Zásada nestrannosti výkonu státní služby je uvedena v § 77 odst. 1 písm. b) zákona o státní službě (státní zaměstnanec je povinen vykonávat státní službu nestranně, v mezích svého oprávnění a zdržet se při výkonu státní služby všeho, co by mohlo ohrozit důvěru v jeho nestrannost) a jejím obrazem je také část služebního slibu státního zaměstnance, ve kterém státní zaměstnanec mimo jiné

² Toto pravidlo se vztahuje na osoby, které by měly být přijaty do služebního poměru nově, nikoliv na dosavadní zaměstnance ve správních úřadech vykonávající správní činnosti, jimž vznikl služební poměr podle zvláštních - přechodných ustanovení zákona. Na **dosavadní zaměstnance ve správních úřadech vykonávající činnosti podle § 5 zákona o státní službě**, kteří ke dni 1. července 2015 nekonali práci z důvodu překážky v práci na straně zaměstnance podle § 200 ve spojení s § 201 zákoníku práce (**výkon veřejné funkce**), se použily § 190 až 193 zákona o státní službě (přechodná a závěrečná ustanovení o služebním poměru ostatních dosavadních zaměstnanců) obdobně s tím, že lhůty tam stanovené se namísto ode dne 1. července 2015 počítaly ode dne odpadnutí překážky v práci na straně zaměstnance. Tito zaměstnanci byli oprávněni požádat o přijetí do služebního poměru ve lhůtě 62 dnů ode dne odpadnutí překážky, tj. dnem následujícím po dni zániku funkce uvolněného člena zastupitelstva územního samosprávného celku (tento postup je podrobně popsán v metodickém pokynu náměstka ministra vnitra pro státní službu č. 1/2015, kterým se stanoví podrobnosti ke vzniku služebního poměru dosavadních zaměstnanců ve služebních úřadech, dostupný na <https://www.mvcr.cz/sluzba/clanek/metodicky-pokyn-c-1-2015.aspx>).

slibuje, že bude své povinnosti vykonávat řádně, nestranně, svědomitě, odborně a v zájmu České republiky.

Vyjma nestranného výkonu státní služby je státní zaměstnanec povinen též **vyhnout se případnému střetu zájmů**, neboť je podle § 77 odst. 1 písm. i) zákona o státní službě **povinen zdržet se jednání, které by mohlo vést ke střetu veřejného zájmu se zájmy osobními, zejména nezneužívat informací nabytých v souvislosti s výkonem státní služby ve prospěch vlastní nebo jiného, jakož i nezneužívat postavení státního zaměstnance.**